

AZ MTA NYELVTUDOMÁNYI INTÉZETÉNEK A KORMÁNYTÁJÉKOZTATÓBA SZÁNT BESZÁMOLÓJA A 2008. ÉVBEN ELÉRT EREDMÉNYEKRŐL

1. A magyar nyelv rendszerének leírása: a szótár szerkezete

A magyar nyelv tudomány nagy vállalkozásának, a *Strukturális magyar nyelvtan* sorozatnak a megjelent a negyedik kötete: *A szótár szerkezete*. Ez úgy írja le a magyar nyelvtan szótári összetevőjét, mint egy strukturált adatbázist, a szó kategóriákat, azok hangalakbeli, mondattani, jelentéstani, szövegbeli sajátosságait, valamint a pszicholingvisztikai és a számítógépes szótárakat építő, nyelvtechnológiai alkalmazásokat. A magyar nyelv szótárának rendszeréről ez az első, átfogó kötet. A 20 szerző közül 13 intézeti munkatárs. Az alap kutatás eredményei kiválóan alkalmazhatók: gépi fordításban, számítógépes tartalomelemzésben, dialógusrendszerekben, beszéd szintézisben, tudás reprezentáció építésben és nyelvoktatásban.

2. Neurolingvisztikai és pszicholingvisztikai vizsgálatok

A 4 és 7 éves kor közötti nyelvi fejlődés zavarait írták le és diagnosztikus tesztek készítették a nyelvfejlődési zavar kisiskoláskori észlelésére, előrejelzésére. Kimutatták, hogy az ilyen zavar nem csak a beszédben, hanem az iskolai tanulási folyamatokban is zavarokat okoz. A kutatások társadalmi hasznossága: az eredmények jól alkalmazhatók a nyelvi zavarok diagnosztikájában és terápiájában, továbbá az óvodai és az iskolai nyelvi fejlesztés gyakorlatában, az iskolában mutatkozó nyelvi hátrányok megértésében és enyhítésében.

3. A kétnyelvűség és a kisebbségi nyelvek kutatása

Sikeresen lezárultak a *Diversity of Linguistic Otherness* (DILING) EU FP6 projekt munkálatai. Elkészült nyolc közép-kelet-európai ország (Csehország, Szlovákia, Románia, Szlovénia, Szerbia, Ukrajna, Moldávia, Magyarország) nyelvi kisebbségei helyzetéről szóló kötet kézírata, mely nemzetközi szakértők elméleti tanulmányait is tartalmazza, s amely a brit *Palgrave* kiadásában jelenik meg. A kutatási eredményekből a gyakorlatban jól használható kiadványok is készültek, melyek tartalmazzák a nyelvi kisebbségekre vonatkozó tudományos nézeteket, illetve nyelvi kisebbségek jogi kérdéseit tárgyaló praktikus összefoglalót.

4. Hangtani kutatások

Nemzetközi tekintetben is jelentős a spontánbeszéd-adatbázis fejlesztése. A korpusz alapján meghatározhatók az egyén beszéd sajátosságai, melyek kizárólagosan vagy nagy valószínűséggel azonosítják a személyt, ezért a kriminalisztikai gyakorlatban, a beléptető és információs rendszerekben, a pszichiátriai, a klinikai pszichológiai és a neurológiai gyakorlatban van jelentősége, haszna. A beszédhibás iskolások teljesítményének kutatása azt mutatta, hogy az szignifikánsan elmarad a tipikus fejlődésű, ép beszédűekétől, s ez kihat a tanulásukra is; ez az új felismerés a gyakorlati pedagógia számára rendkívül fontos tény.

5. Közhasznú tudományos szolgáltatások

Az intézet *NyelvészInfo* elektronikus levelező rendszere 583 külső címre továbbít információkat tudományos programokról, pályázatokról és más témákról. A könyvtár bővítette elektronikus szolgáltatásai körét, a katalógus 5941 rekorddal bővült. Az év során közel 6000 online és több mint 3000 személyes látogatót regisztráltak. Az intézeti honlap a publikációk mellett közhasznú, írott és hangos (beszélő) adatbázisokat, szoftvereket, népszerű olvasmányokat, és más közérdekű információkat tartalmaz. A *Fonetika* honlapot és a neurolingvisztikai témákban szolgáltató *Neuroinfo* honlapot rendszeresen frissítik. A honlap közli a *Miért uráli (finnugor) nyelv a magyar?* című anyagot, amely a nyelv rokonság sokakat érdeklő témájával foglalkozik. Az intézet *A magyar kísérleti beszéd kutatás története* címmel állandó kiállítást tart fenn és fejleszt tovább.